

משרד החוץ

ירושלים, י"ג באלול תשכ"ז
18 בספטמבר 1967

סודי ביותר

אל : מר עדי יפה, המזכיר המדיני של ראש הממשלה
מאת: היועץ המשפטי, משרד החוץ

הנדון: התיישבות בשטחים המוחזקים

בהתאם לבקשתך ובקשת מר רביב, הריני מעביר
לך בזה העתק מתזכירי כנדון מיום 14.9.67, אשר הגשתי
לשר החוץ. מסקנתי היא שהתיישבות אזרחית בשטחים
המוחזקים סותרת הוראות ספורשות של אמנת ג'נבה מס. 4.

ב ב ר כ ה,

ת. סירון

העתק: מר ע. שמעוני, מנהל לשכת השר

ירושלים, מד' באלול תשכ"ז

21 בספטמבר 1967

טודי ביותר

שר המשפטים

כבוד השר,

הנדון: החישובות בשטחים המוחזקים

רצ"ב העתק מזכיר בנדון, אשר נכתב ע"י היועץ המשפטי
של טררד החוץ לאחר שיוח אחי.

ראש הממשלה ביקש להפנות השוואה לבן לרצ"ב לקראת העתק
התיאוריות, כסיסי צבא, נקודות החישובות ויישוב פליטים בשטחים
המוחזקים.

ראש הממשלה יודה על חרות דעתך.

ב ב ר כ ה ,

אביעד יפה
מנהל לשכת רווח"ם

העתק: ד"ר י. הרצוב

טודי ביותר

291

שר החוץ
היועץ המשפטי

דוח ביותר

הנדון: התיישבות בשטחים המוחזקים

שר דביב כתב לי שביקשת חוות-דעת על המגבלות וההיתרים על-פי
החוק הבינלאומי למדינות כיבוש כשמדובר בעיבוד קרקעות.

השאלה הנ"ל היא כללית מאד וקשה להשיב עליה, אך אני מפרש אותה
בהקשר הדברים ששמעת ממך עדי יפה דהיינו, בקשר לאפשרות של התיישבות
יהודית בגדה וברמה, והן בקשר ליישוב פליטים ערביים מעזה באל-עריש
או בגדה. בחוות דעתי זאת אספל אך ורק בשאלה הראשונה, אשר מבחינה
סדינית ומבחינה משפטית נראית לי כעדינה ביותר. חוששני שקיימת בעולם
רביעות גדולה מאד לבני כל השאלה של התיישבות יהודית באיזורים המוחזקים
וסיעונים משפטיים אשר ננסה למצוא, לא יסירו את הלחץ הבינלאומי הכבד
אשר יופעל עלינו גם מצד מדינות ידידותיות שחשבססנה על אמנת ג'נבה
מס. 4. מדינות אלה עלולות לטעון שבעוד שהן מצפות שישראל תיישב פליטים
ערביים, הרי ישראל עוסקת ביישוב השטחים המוחזקים ע"י אזרחיה.

מבחינת המשפט הבינלאומי ההוראה העיקרית היא זו הכלולה בפיסקה
האחרונה של סעיף 49 לאמנת ג'נבה מס. 4. ישראל כידוע היא צד לאמנה זו.
פיסקה זו קובעת כדלקמן:

"The Occupying Power shall not deport or transfer parts of its own
civilian population into the territory it occupies".

המירוש מהוכן ע"י הועדה הבינלאומית של הצלב האדום בשנת 1958 לאמנת
ג'נבה מס. 4 קובע כי:

This clause was adopted after some hesitation, by the XVIIth International
Red Cross Conference. It is intended to prevent a practice adopted during the
Second World War by certain Powers, which transferred portions of their own
population to occupied territory for political and racial reasons or in order,
as they claimed, to colonize those territories. Such transfers worsened the
economic situation of the native population and endangered their separate
existence as a race.

The paragraph provides protected persons with a valuable safeguard. It
should be noted, however, that in this paragraph the meaning of the words
"transfer" and "deport" is rather different from that in which they are used
in the other paragraphs of Article 49, since they do not refer to the movement
of protected persons but to that of nationals of the occupying Power.

האיסור הוא איסור קטיגורי ואיננו סותר במניעי ההעברה או סטרותיה והוא נועד למנוע התיישבות בשטח כבוש של בני המדינה הכובשת. אם יוחלט על צעדים להתיישבות יהודית בשטחים המוחזקים נראה לי, איסור, כי חיוני שהתיישבות תיעשה על-ידי גופים צבאיים, ולא אזרחיים. חשוב גם, לדעתי, שהתיישבות זאת תהיה במסגרת מחנות ותשא מבחינה חיצונית, אוסי זמני ולא של קבע.

אך אם מיישבים צבא ולא אזרחים, חייבים מבחינת המשפט הבינלאומי להתחשב בשאלת הבעלות על הקרקעות שאותן מיישבים. סעיף 46 מתקנות האג בדבר הדינים והמנהגים של המלחמה על היבשה (הנספחות לאמנת האג פס. 4 משנת 1907), תקנות הנחשבות כביסוי נאמן של המשפט הבינלאומי המנהגי המחייב את כל המדינות, קובע ביחס לשטח כבוש כי:

"private property ... must be respected. Private property cannot be confiscated."

אשר לקרקעות המדינה קובע סעיף 55 לתקנות האג שמוחר למדינה הכובשת לנהל את הרכוש ולנצל את פירותיו של רכוש המדינה הנכבשת. אין כאן קיימות הנבלות סטטימיות על חמש פעולתה של המדינה הכובשת, ובעזרת מהיותה של המדינה הכובשת לא בעלת הרכוש, אלא הנהגית מסנן זכויות.

אשר לרכוש מוסדות צדקה, זה או הינוך, או רכוש העיריות, דינן נגדי סעיף 56 לתקנות האג כדין רכוש הפרט.

יצויין שזו בדבר נכסים נטושים רכוש הפרט (צו מס. 58) שהוצא ע"י אלוף נרקיס כמפקד זה"ל באיזור הגדה המערבית (צו מס. 59) בדבר רכוש סטטלי, הולטים למעשה את הוראות תקנות האג בדבר קיום זכויות ברכוש.

אני עובר עתה לדון במספר שאלות קונקרטיות שציינתי מר יפה.

אשר לאפשרות של ביצוע עבודות חקלאיות והיאחזות כלשהי ברמת הגולן, יש לציין שרמת הגולן, הנמצאת מחוץ לשטח א"י המנדטורית, היא ללא ספק שטח כבוש וחל האיסור של התיישבות. אם יוחלט על הקמת היאחזות כלשהן, חיוני שהדבר ייעשה ע"י הצבא בצורת מחנות ושלא תצביע על הקמת יישובי קבע.

באשר להתיישבות בגדה, הרי שאנו משתדלים לא להודות שהסדור גם כאן הוא בשטח כבוש. אנו טוענים ששטח זה של א"י המנדטורית חולק בשנת 1949 בקווי שביתת נשק בלבד אשר בהתאם להסכמים עצמם היו בעלי כסמכות צבאית בלבד, ולא מדינית, והם לא חרצו משפט עד להסדר הסופי.

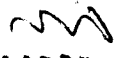
ואנו פוסימים שהסכמים עצמם הושגו באמצעי זמני לפי קריאת מועבי"ט הכנוססת על סעיף 40 למגילת האו"ם. אנו סווענים גם שירדן עצמה סיפחה בדרך חד-צדדי את הגדה המערבית לממלכת ירדן בשנת 1950, ושקוני שביתת הושק אינם עוד, כי ההסכמים שבקו חיים בגלל הלוחמה והתוקפנות של הערבים. חייבים אנו לדעת בכל זאת שהגורמים הבינלאומיים לא קיבלו את טיעוננו בדבר אי-היותה של הגדה שטח כבוש "רגיל" ושפדירות סטוייסנות (כך למשל בריסניה בנאומיה באו"ם) קבעו במפורש שבגדה מעמדנו הוא זה של כרינה כובשת. אליבא דאמת אף מעשים סטוייסמים של ישראל אינם פהייסבים עם הטענה שהגדה איננה שטח כבוש. כן למשל קובע מינשר סס. 3 של מפקד כחות צה"ל בגדה המערבית מיום 7.6.67, אשר מכניס לתוקף את הצו בדבר הוראות בטחון (בסעיף 35) כי:

"בית משפט צבאי ומינהלת בית משפט צבאי יקיימו את הוראות אמנת ג'נבה בדבר הגנת אזרחים בימי מלחמה בכל הקשור בהליכים משפטיים, ומקום שיטובה סתירה בין צו זה לבין האמנה האמורה, הוראות האמנה עדיפות."

אשר לגוש עציון, היאחזות בו תוכל במידה מסוייסת להיעזר בטיעון שיש כאן חזרה לבתייהם של הפהייסבים, ואני מניח שאין כאן קשיים בשאלת הרכוש, אך הדבר מחייב בדיקה מדוקדקת. אף לגבי גוש עציון יש לצפות לדעת לתגובה בינלאומית שלילית שתשבסס על סעיף 49 לאמנת ג'נבה. זאת ועוד: בהתייסבות שלנו בגוש עציון עלולים לדאות עדות לכרונת סיפוחה של הגדה לישראל.

אשר לאפשרות של התייסבות בעמק הירדן, כאן המצב המשפטי הוא עוד יותר מסובך, כי לא נוכל לטעון שבחוזרים לבתייהם עסקינן, ויש לחשוב שתתעוררנה בעיות רכוש בהקשר תקנות האג. לא אוכל להיכנס בעובי בקורה של השאלה הזאת בלי לדעת פרטים רבים נוספים.

אשר לשאלת יישובם של הפליטים הערביים, שהיא בעיני מסובכת פחות הן מבחינה מדינית והן מבחינה משפטית, אכתוב בנפרד.

ג ב ר כ ה,

 ת. סירון

העתק: הסוכ"ל
 מר ש. הלל